

DOI: 10.5281/zenodo.7328452

UDC: 613.6.02:331.08:614.2(478)

EVALUAREA CALITĂȚII SUPRAVEGHERII MEDICALE A ANGAJAȚILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

ASSESSMENT OF EMPLOEES' MEDICAL SURVEILLANCE QUALITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Iurie Pînzaru¹, Elena Bucata¹, Svetlana Gherciu-Tutuescu¹, Vladimir Bernic²

¹ Secția Sănătate ocupațională, siguranță chimică și toxicologie, Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Chișinău, Republica Moldova

² Laboratorul științific pericole chimice și toxicologie, Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat

Introducere. Protecția și fortificarea sănătății angajaților este una din sarcinile primordiale a sănătății publice.

Obiective. Scopul lucrării constă în determinarea lacunelor în activitatea Comisiilor medicale implicate în efectuarea examenului medical al angajaților expuși factorilor de risc ocupaționali și a Centrelor de Sănătate Publică la compartimentul Sănătatea Ocupațională în vederea implementării Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr. 161 privind serviciile de sănătate ocupațională.

Material și metode. A fost realizat un studiu transversal cu utilizarea metodelor sociologice, descriptive, igienice. Ca obiect de studiu au servit chestionarele de autoevaluare a activității Comisiilor medicale implicate în efectuarea examenului medical al angajaților și a Centrelor de Sănătate Publică la compartimentul Sănătatea ocupațională. De asemenea, au fost studiate rapoartele statistice de activitate a serviciilor evaluate.

Rezultate. În rezultatul studiului s-a constatat, că organizarea examenelor medicale profilactice a persoanelor supuse acțiunii factorilor profesionali de risc nu este sistematizată, și acestea sunt efectuate superficial cu omiterea serviciilor medicale prevăzute în Anexa nr.1 a Hotărârii de Guvern 1025/2016 și implicarea medicilor cu alte specialități decât cele necesare. Comunicarea între prestatorul de servicii la baza căruia activează Comisia medicală și specialiștii Centrelor de Sănătate Publică este fragmentată sau inexistentă. În cadrul legal existent în domeniul sănătății ocupaționale, în rezultatul reformelor neeficiente, este incongruent și servește ca temei pentru interpretări distorsionate.

Concluzii. În scopul implementării Convenției OIM nr. 161 cu privire la serviciile de sănătate ocupațională este esențială restructurarea oportună a formelor de prestare a serviciilor de sănătate ocupațională și revizuirea întregului cadru legal în domeniul vizat.

Cuvinte cheie: examen medical, persoane expuse acțiunii factorilor profesionali de risc, supravegherea medicală

Summary

Introduction. One of the primary responsibilities of public health is to monitor, protect, and improve employees' health.

Objectives. This study's goal is to identify the gaps in the activities of the Medical Commissions engaged in the medical screening of workers exposed to occupational risk factors and of the Public Health Centers in the field of Occupational Health in order to implement the Labor Organization Convention no. 161 regarding occupational health services.

Material and methods. A transversal study was carried out using sociological, descriptive and hygienic methods. The self-evaluation questionnaires of the activity of the medical commissions involved in the medical screening of employees and of the Public Health Centers in the occupational health field served as the object of study. The statistical activity reports of the evaluated services were also studied.

Results. The study's findings revealed that prophylactic medical screenings of persons subject to the action of occupational risk factors is not systematized, and that these examinations are only superficially carried out with the exclusion of the medical services outlined in Annex No. 1 of Government Decision 1025/2016 and the participation of medical professionals with specialties other than those required. The communication between the service providers (Medical Commission-Public Health Centers) is fragmented or nonexistent. Due to unsuccessful reforms, the current legislative framework in the area of occupational health is inconsistent and provides a basis for erroneous interpretations.

Conclusions. It is crucial to promptly restructure the forms in which occupational health services are provided and review the entire legal framework in the relevant field in order to implement ILO Occupational Health Services Convention No. 161.

Keywords: medical screenings, persons exposed to occupational risk factors, medical surveillance

Introducere

Sănătatea ocupațională este un element fundamental al unei societăți sănătoase. Comitetul comun al Organizației Mondiale a Sănătății și al Organizației Internaționale a Muncii precizează că sănătatea ocupațională are ca scop promovarea și menținerea celui mai înalt grad de bunăstare fizică, mentală și socială a muncitorilor din toate ocupațiile, prevenirea în

rândul lucrătorilor a înrăutățirii stării de sănătate cauzate de condițiile lor de muncă, protecția angajaților împotriva riscurilor rezultate din factorii mediului ocupațional [1].

Conform Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr. 161 *privind serviciile de sănătate ocupațională*, printre funcțiile serviciilor de sănătate ocupațională se regăsește supravegherea stării de sănătate a muncitorilor în relația

cu ocupația acestora [2]. Este de menționat că Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr. 161 *privind serviciile de sănătate ocupațională* a fost ratificată prin Legea nr 18 din 04.03.2021 [3].

La prima vedere noțiunile de „examinare medicală a persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc” și „supravegherea stării de sănătate a angajaților” sunt identice, însă, totuși, acestea implică scopuri, acțiuni și instrumente de lucru diferite. Examinarea medicală a persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc are ca scop determinarea precoce a schimbărilor în starea de sănătate a muncitorilor și, astfel, prevenirea stărilor pre-morbide și a maladiilor profesionale și legate de profesiune, pe când supravegherea stării de sănătate a angajaților reprezintă analiza informației obținute prin examinarea medicală a muncitorilor în scopul determinării evenimentelor de sănătate la nivel de populație, a cazurilor santinelă și elaborarea măsurilor de profilaxie/remediere [4]. Examenul medical și supravegherea sănătății angajaților sunt două strategii fundamentale pentru optimizarea sănătății acestora [5].

Cadrul legal național care reglementează organizarea și efectuarea examenelor medicale și supravegherea sănătății angajaților sunt: Hotărârea Guvernului nr. 1025 din 07.09.2016 *pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind supravegherea sănătății persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc* [6] și Ordinului MS nr. 1013 din 16.12.2016 *cu privire la punerea în aplicare a Hotărârii Guvernului nr. 1025 din 07.09.2016 "Pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind supravegherea sănătății persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc*.

Scopul evaluării activității Comisiilor medicale implicate în efectuarea examenelor medicale a persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc și a Centrelor de Sănătate Publică la capitolul sănătății ocupaționale a fost pregătirea temeliei pentru implementarea cu succes a Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr. 161 *privind serviciile de sănătate ocupațională*.

Materiale și metode

Pentru realizarea obiectivului propus a fost efectuat un studiu transversal cu utilizarea metodelor sociologice, descriptive și igienice. Studiul a fost realizat în 2 etape.

În prima etapă au fost evaluate performanțele și capacitățile auto-raportate a 51 de Comisii medicale care activează, atât în instituțiile medico-sanitare publice (46), cât și private (5), implicate în efectuarea examenelor medicale a persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc prin intermediul *Chestionarului de autoevaluare*, care a implicat 34 întrebări clasificate în 7 compartimente: prezența actelor normative, date despre Comisia medicală, costurile examenelor medicale, laboratorul diagnostic, cabinetul de investigații funcționale, colaborarea Instituțiilor medico-sanitare publice (IMSP) / privată - Centrele de Sănătate Publică (CSP), ședințe.

La etapa a II-a, cu ajutorul unui chestionar similar, au fost evaluați 4 prestatori de servicii medicale în aceeași sferă, selectați aleatoriu (3 instituții medico-sanitare publice și 1 instituție medico-sanitară privată). Chestionarul de evaluare

a situației privind implementarea *prevederilor Hotărârii Guvernului nr.1025 din 07.09.2016 „pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind supravegherea sănătății persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc”* utilizat la etapa dată conține 22 de întrebări clasificate în 5 compartimente (prezența actelor normative, date despre Comisia medicală, costurile examenelor medicale, cabinetul de investigații funcționale, colaborarea IMSP / privată - CSP). De asemenea, au fost evaluate corectitudinea organizării examenelor medicale, calitatea completării Dosarelor medicale și efectuarea întregului spectru de investigații și consultări obligatorii în conformitate cu expunerea profesională, prevăzute de lege.

Ambele etape au implicat analiza informației raportate de Centrele de Sănătate Publică, iar nemijlocit la a doua etapă fiind evaluată activitatea Centrelor în domeniul organizării examenelor medicale. Finalitatea etapelor au constituit notele informative adresate instituției de resort, Comisiilor medicale și Centrelor de Sănătate Publică evaluate.

Studiul a fost realizat cu suportul proiectului de cercetare și inovare bilateral 22.80013.8007.1TR „Cercetare colaborativă și consolidarea capacităților în sănătatea și securitatea în muncă”. conducător de proiect: Pînzaru Iurie, autoritatea contractantă: Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare.

Rezultate și discuții

Rezultatele Chestionarului de autoevaluare obținute la prima etapă denotă că 94,1% din comisiile medicale sunt asigurate cu actele directive și normative, ce țin de prezența și aprobarea Ordinului comun al IMS publice/private cu CSP doar 47,0% și decizia Consiliului de Sănătate publică - 19,6%.

Cu referire la funcțiile de bază ocupate de membrii comisiilor de examinare (figura 1), s-a constatat, că 47 funcții sunt ocupate de oftalmologi, 46 - neurologi, 3 - interniști, 12 -endocrinologi, 8 - medici de diagnostic funcțional, 4 - igienisti, 3 - cardiologi, numai 11 - specialiști în boli profesionale și 2 - medicina muncii. Totodată, în componența comisiilor medicale se regăsesc și 9 asistenți medicali, 5 - medici de laborator, 4 - stomatologi, 2 - radiologi, 2 - laboranți și 2 - imagiști, câte 1 specialist: inginer, tehnician radiolog, felcer laborant, geriatru, medic pentru adolescenți. De asemenea, în componența unor comisii se regăsesc mai mulți specialiști în același domeniu: câte 2 - dermatovenerologi, 2 - medici de laborator, 3 - neurologi, 4 - obstetricieni-ginecologi, 2 - ORL, 2 - pulmonologi, 2 - chirurghi. Astfel, componența comisiilor medicale care efectuează examenele medicale a persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc nu este în corespundere cu prevederile Anexei nr.1 la Regulamentul sanitar privind supravegherea sănătății persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc.

Doar în 4 din 51 Comisii medicale autoevaluate este inclus în calitate de membru medicul igienist. Vechimea în muncă minimă a specialiștilor din cadrul comisiilor medicale este de 1 an, maximă - 61 ani, iar media - 29,9 ani.

Din cele 51 de comisii, doar 47 au prezentat date despre funcția președintelui: în 13 (25,5%) cazuri fiind în funcția de

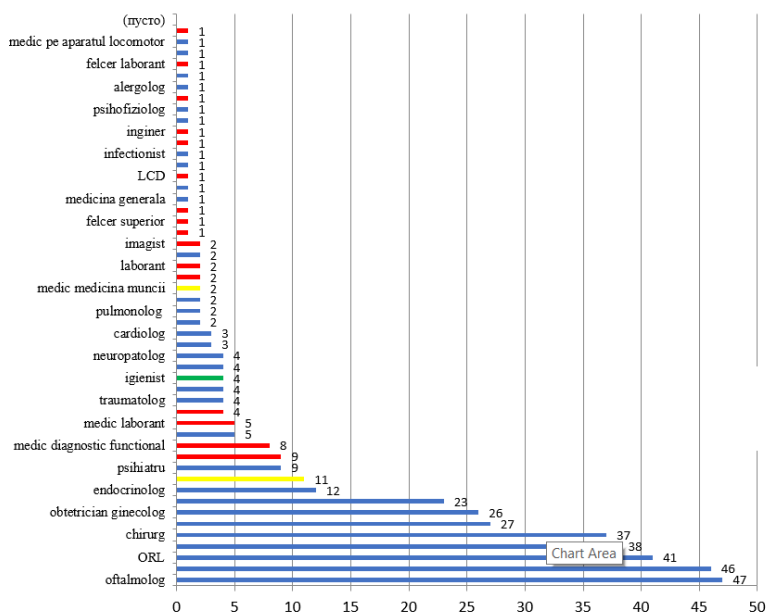

Figura 1. Funcțiile de bază ocupate de membrii comisiilor de examinare

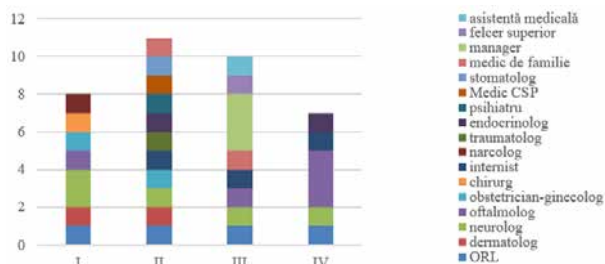

Figura 2. Funcțiile de bază ocupate de membrii comisiilor de examinare

bază "șef", 9 (17,6%) cazuri – "internist" și doar 7 (13,7%) președinți ai comisiilor respective sunt medici specialiști în "boli profesionale". Doar 6 membri ai comisiilor medicale au finalizat cursurile de specializare pentru obținerea competențelor de activitate în medicina muncii, inclusiv 3 președinți.

Din numărul total de comisii medicale, doar 6 (11,8%) comisii au posibilitatea de a genera și păstra informația în format electronic. Majoritatea Comisiilor medicale nu dispun de echipament medical necesar. Din cele 51 IMSP/private doar în 46 din 51 instituții se efectuează – ECG, 39 – examenul radiologic, 31 – spirometria, 30 – testarea acuității vizuale, 16 – audiometria, 9 – probe vestibulare, 5 – dinamometria și 2 – sensibilitatea vibratorie.

O problemă actuală constituie ignorarea remiterii informației către specialiștii din cadrul CSP privind nerespectarea Planului calendaristic. Astfel, datele prezentate de IMSP/private cu privire la Listele nominale, Actele finale al rezultatelor examenului medical, numărul de persoane care urmau a fi supuși examenului medical și care au susținut examenul medical nu corespund cu datele prezentate de CSP-uri.

Rezultatele obținute la etapa a doua a studiului denotă că marea majoritate a instituțiilor s-au conformat cerințelor la compartimentul prezența actelor normative, care reglementează organizarea examenelor medicale ale angajaților expuși acțiunii factorilor profesionali de risc.

Prestatorii de servicii medicale în cadrul cărora activează Comisiile medicale responsabile de efectuarea examenelor

medicale a persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali sunt acreditați în domeniul prestării serviciilor medicale conform Standardelor de evaluare și acreditare pentru instituțiile de asistentă medicală specializată de ambulator. Însă criteriile cu privire la funcționarea Comisiilor medicale, incluse la Capitolul III ale acestor Standarde, nu sunt suficiente pentru a determina funcționalitatea corectă a Comisiilor, iar în caz că nu sunt îndeplinite aceste criterii nu este un mecanism de respingere a acreditării și neadmiterii organizării și efectuării examenelor medicale a persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc în cadrul instituției.

Toate comisiile medicale au fost formate prin ordine de instituire, emise de directorul instituției. Potrivit datelor despre membrii comisiilor medicale menționăm că funcțiile de bază în cele 4 instituții evaluate sunt: oftalmolog (5), neurolog (5), ORL (4), internist (3), manager (3), dermatolog (2), endocrinolog (2), obstetrician-ginecolog (1), ginecolog (1), chirurg (1), narcolog (1), psihiatru (1), medic specialist din cadrul CSP (1). Concomitent, în comisiile respective sunt implicați și stomatologul (1), asistentă superioară (1), felcerul superior(1) și medicii de familie. Ca rezultat, componența comisiilor medicale implicate în organizarea examenelor medicale a persoanelor nu este în corespundere cu prevederile Anexei nr.1 la Regulamentul sanitar privind supravegherea sănătății persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc aprobat prin HG 1025/2016.

În ceea ce privește experiența profesională a specialiștilor

din cadrul comisiilor medicale, precizăm că media vechimii în muncă generală este de 30,1 ani (min – 8 ani, max – 46 ani). Menționăm că trei din patru președinții ai Comisiilor medicale evaluate, dispun de perfecționare în domeniul diagnosticului și tratamentului patologilor profesionale, însă nici un președinte sau membru a Comisiilor medicale nu au finalizat cursuri de specializare în medicina muncii. Totuși, în cadrul uneia din IMSP a fost pregătit un medic în cadrul cursurilor online de specializare în medicina muncii, care urmează a fi nominalizat în funcție de președinte a Comisiei medicale.

La etapa organizării și desfășurării activităților în teritoriile evaluate s-au stabilit un șir de deficiențe. Astfel, s-a constatat că organizarea examenelor medicale profilactice nu este sistematizată, sunt situații frecvente în care lipsesc *Planul calendaristic anual de desfășurare a examenelor medicale profilactice a persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc și Planul trimestrial de desfășurare a examenelor medicale profilactice a persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc.*

Serviciile medicale profilactice din cadrul examenelor medicale nu corespund prevederilor Anexei nr. 1 a Hotărârii de Guvern nr. 1025 din 07.09.2016 *pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind supravegherea sănătății persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc.* Astfel, toate Comisiile medicale evaluate nu au capacitatea de a efectua toate serviciile medicale profilactice obligatorii pentru categoriile de angajați deserviți și nici nu au contactat serviciile unui alt prestator de servicii medicale pentru îndeplinire. În calitate de exemplu poate fi neefectuarea audiometriei și spirometriei, fie din cauza lipsei echipamentului (audiometrie, spirometrie), din cauza lipsei unei persoane specializate în efectuarea acestor investigații (audiometrie), fie necontractarea serviciilor medicale necesare (spirometrie) sau ignorarea prevederilor cadrului normativ (dotată cu ambele, însă nu efectuează investigațiile).

Mai mult, s-au atestat cazuri în care înscrierile examenului

medical sunt făcute la compartimentul incorect (înscrierile examenului medical periodic se fac la compartimentul destinat pentru înscrierile examenului medical la angajare). Aceste înscrieri incorecte cauzează ulterior obstacole în determinarea gradului de sănătate la angajare (starea de sănătate de referință) și depistarea precoce a modificărilor funcționale și în starea de sănătate a angajaților în timpul examenelor periodice. Aceeași situație este generată de modificarea presatorului de servicii în cadrul cărora activează Comisia medicală și neremitarea dosarelor medicale a angajaților noului prestator de servicii medicale (nu le-au fost remise dosarele medicale de la fostul prestator de servicii conform prevederilor pct. 29 a HG nr. 1025/2016).

Totodată, comunicarea între Comisia medicală și specialiștii Centrelor de Sănătate Publică cu privire la *Listele nominale*, numărul de persoane care au susținut examenul medical, coordonarea *Actelor finale* și încălcarea termenilor graficului stabilit necesită a fi îmbunătățită substanțial.

Concluzii

În cadrul studiului au fost lacunele prezentei forme de asigurare cu servicii de sănătate ocupațională, precum organizarea examenelor medicale angajaților deficientă, efectuarea examenelor medicale profilactice superficial cu omiterea serviciilor medicale prevăzute în Anexa nr.1 a HG 1025/2016 și implicarea medicilor cu alte specialități decât cele necesare; comunicarea fragmentată sau inexistentă între prestatorul de servicii la baza căruia activează Comisia medicală și specialiștii Centrelor de Sănătate Publică; și cadrul legal existent în domeniul sănătății ocupaționale incongruent și care servește ca temei pentru interpretări distorsionate. Restructurarea oportună a formelor de prestare a serviciilor de sănătate ocupațională și revizuirea întregului cadru legal în domeniul vizat este esențială pentru implementarea Convenției OIM nr. 161 cu privire la serviciile de sănătate ocupațională.

Bibliografie

- Alli, BO. Fundamental principles of occupational health and safety, 2008. Geneva, Switzerland: International Labour Office; 2008.
- International Labor Organization. C161 - Occupational Health Services Convention. https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:P12100_ILO_CODE:C161. Published 1985. Accessed August 11, 2022.
- Legea NR. 18 din 10.17.2021 pentru ratificarea Convenției Organizației Internaționale a Muncii NR. 161 privind serviciile de sănătate ocupațională.
- Wilken D, Baur X, Barbinova L, et al. What are the benefits of medical screening and surveillance? *European Respiratory Review*. 2012;21(124):105-111. doi:10.1183/09059180.00005011
- Occupational Safety and Health Administration. Medical Screening and Surveillance. <https://www.osha.gov/medical-surveillance>. Accessed August 11, 2022.
- Hotărârea Guvernului RM NR. 1025 din 07.09.2016 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind supravegherea sănătății persoanelor expuse acțiunii factorilor profesionali de risc.

Recepționat – 02.11.2022, acceptat pentru publicare – 12.11.2022

Declarația de conflict de interese: Autorii declară lipsa conflictului de interese.

Declarația de finanțare: Studiul a fost realizat cu suportul proiectului de cercetare și inovare bilateral 22.80013.8007.1TR „Cercetare colaborativă și consolidarea capacităților în sănătatea și securitatea în muncă”. conducător de proiect: Pînzaru Iurie, autoritatea contractantă: Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare.

Citare: Pînzaru Iu, Bucata E, Gherciu-Tutuescu S, Bernic V. Evaluarea calității supravegherii medicale a angajaților din Republica Moldova [Assessment of employees' medical surveillance quality in the Republic of Moldova]. *Arta Medica*. 2022;85(4):25-28.